

Yemis Rau Yo Yemis Iwode I

¹ Rau i ipa yau Yemis. Au kapraingi ke Maro iye Tool Mai Yesu Kirisi. Ngan awodo rau i imala pang yang ang di rara ke Isrel sangaul be balana ru tina yo dookoot nga kamayiriyiri a la kanepe kataunu ye di tooltool ke malala kapala nga. Ngan awete lo ponana kiau pang ang le imot.

*Touanga Yo Bet Pombe Pang Yidi Nga,
Ngan Ke Bet Ipamedidi*

² Ang di diek yo katara lomu medana pang Yesu nga, ngan kene yo bet touanga matana matana tina ngan sa bet pombe pang yang nga, ngan ole kakamata nen, ngan so ke bet lomu ponana ye.

³ Awete nen, yesoo ang ngan ole lomu galanga nen, kumata bet touanga pombe pang yang nga, ngan bet itouo lo medana yo kiang nga, a bet nen ngan ipamedang ye dada yo bet kakodo le tutube a kasolo urata moonoo ye i.

⁴ Ngan nen le kakodo le tutube a kasolo urata moonoo yo bet pombe pang yang nga le lo imot, a bet nen ngan ipamedang le ke bet kamaka ye so ke Maro pitiap yege, bong ole kapon dook ye so ki nga le imot.

⁵ Le kumata ang tina ngan atu bet taukan lo galanga ye dada dook mata yo bet itoo in nga, ngan ipatarau pang Maro ngan ole ikap panga le mai. Ngan Maro in dawa ben tool yo katen malmal pang di tooltool yo titoru ye so, ngan tiap, bong ye in lon ponana bet ikap so yo nen ngan paidi.

⁶ Bong ye kene yo bet ipatarau ye in nga, ngan ke bet lon rru tiap, bong itara lono medana mool-mool inbe ipatarau. Yesoo, kumata le bet lon rru nga, ngan ole iyei dawa ben tiek yo eng ipa ngan ipillongi le kokor ki popobe a ila be iman i.

⁷ Le tool yo nen i, in ken lon tar bet ole ikaua so sa ye Tool Mai, ngan be.

⁸ Ye in lon rru nen nga le dada ki yo iyei nga, ngan ke bet itara lono dook ye inbe itoo, ngan tiap.

Yemis Ikap Noonoongo Pang Di Tooltool Yo Ballingadi Inbe Ballingadi Tiap Nga

⁹ Ngan sei ede yo itara lono medana pang Yesu i, in bet ballingana tiap inbe ene mai tiap nga, ngan ke bet lon ponana, yesoo ye Maro matana ngan ye in ben tool ene mai.

¹⁰ Inbe ede san yo ballingana i, in ke bet lon ponana ye yo Maro irautoo ene le idu lopo ye so ki tina ngan. Yesoo, di tooltool ballingadi yo di tapdi tiyitmak edi ye balingi kidi tina nga, ngan ole tilledi sorok dawa ben dingding gok bolana.

¹¹ Ngan kumata bet ke ise a isini le bet gesene mai mata nga, ngan ole igesnaia dingding bolana tani le imakur, inbe ole igarung bolana yo moro ki dook mata san ngan le dook tiap. Le gaongo leu ye tool yo ballingana i, in ole itu ye urata ki ke kaungu pat le le lo imata sorok a ila.

Touanga Nga Ipa Ye Maro Tiap

¹² Ngan tool bet ikodo le tutube a isolu urata moonoo ke touanga tina yo bet pombe pang ye nga, ngan ole Maro iyei urata dook mata panga. Yesoo, ye kene yo bet ikodo le imede inbe irausap touanga tina le imot nga, ngan ole ikaua nepongo

dook mata yo taukan motingi i. Ngan nepongo tani in Maro ipamede betanga medana ye bet ole ikauu pang di tooltool yo lodi panga mai san nga.

¹³Nen le kumata kene yo bet touanga atu pombe pang ye tool a bet itoua nga, ngan ken iwete bet touanga tani in ipa ye Maro be. Yesoo, Maro i ke bet itouo tool sa a bet iyeyi dada dook tiap ke sennene ngan tiap, inbe tool sa ke bet itouo Maro nen ngan tiap lapau.

¹⁴Bong idi tina yo atu atu nga, ngan touanga pombe pang yidi, yesoo idi taudu lod kua urata ye dada dook tiap yo bet tayeyi nga, ngan nen le iyolidi a la tayeyi.

¹⁵Ngan nanga, kumata le dada dook tiap tina yo iken lodo ngan bet ipon mata nga, ngan ole dawa ben garup kapono nga, lo ngan bet ipasuiu dada dook tiap ke sennene tina ngan dawa ben ipasuiu natunu nga. Ngan nen le ye kene yo dada dook tiap ke sennene tina ngan ise le mai nga, ngan ole ipasuiu matenge.

¹⁶Le ang di diek yo lok pang mai san nga, ken kakauwai yang dook leu, ole nen ngan dada dook tiap ke sennene ikaua llungunu yang.

¹⁷Ngan so tina le imot yo dook mata nga, ngan ipa ke ete a isi. Moolmool, Tamada Maro ikap sorok so tina paidi ye lo ponana ki. Ye in la tool yo ikarata ke le taudu inbe kanpitiki le tilolo lang katene i. Di ngan tilolo nen, bong kumata bet eng tene iyakala matadi nga, ngan ole ni rur, lo ngan bet eng tene ikoo ngan tilolo dook mulu. Bong Maro in nen tiap, yesoo ye in ipalele dada yo ki ngan tiap.

¹⁸ Ngan ye in itoo ye taunu lono, ngan la le ikaua nepongo paidi ye betanga moolmool yo ki i. Ngan iyei nen a bet nen ngan taye i ye di natunu, inbe tamugu pang so tina le imot yo itar nga.

Talongo Betanga, Inbe Tatoo

¹⁹ Ang di diek nga, ngan lomu tut ye so yo bet awete pang nga. Ngan nanga, ang le imot katar talngamu dook ye longono betanga, bong bet kawetewete nga, ngan katemu ro be, bong lomu kaua urata ye dook lo ngan bet kawetewete. Inbe katemu malmal tarrai be,

²⁰ yesoo kate malmal kidi tooltool ngan ke bet ilonidi a bet nen ngan taye i tooltool noonoonoo dawa ben Maro lono bet taye i, ngan tiap.

²¹ Nen le kagiri dada matana matana yo giri leu nga. Inbe dada dook tiap ke tana yo pompombe le alunu mata nga, ngan kakatte. Inbe ang tapmu katarang le kadu lopo ni a kanepé dook, inbe kaparama betanga ke Maro yo ipe lo lomu koot in. Ngan betanga tani in la bet ikau ang a ipamulang ye so dook tiap yo bet igarungang i.

²² Ngan nen le betanga tani yo kalonga koot i, in katoo. Bong ken kalonga le iken leu be. Ngan kumata bet kalonga sorok le iken leu nga, ngan ang tapmu ngan ben kakaua llungunu yang.

²³ Yesoo, kumata tool atu bet ilongo betanga ke Maro, bong bet itoo tiap nga, ngan dawa ben tool yo ikamata matana ye tiroongoo i.

²⁴ Ngan ye taunu ikamata a imot motong ila, ngan le palbe leu inbe lon kalli ben ye in matana balai nga.

²⁵ Bong betanga ke Maro yo irukidi ye dada dook tiap ke sennene yo iparamidi i, in dook mata kaiye. Le kumata bet tool itar talngana dook ye betanga ke Maro inbe lon kalli tiap, bong itoo le ikenen leu nga, ngan Maro ole iyeyi urata dook mata panga ye dada dook mata ki tani.

²⁶ Ngan nanga, kumata tool atu lon kaua urata bet so yo iyeyi ngan ole Maro lon ponana ye, bong bet ikap tutu koonoo dook ye betebetanga ki tiap nga, ngan ye taunu in ikaua llungunu ye. Inbe so yo iyeyi a bet Maro lon ponana ye nga, ngan ben so sorok.

²⁷ Ngan nen le so yo bet tayei a bet nen ngan Tamada Maro lon ponana ye ngan nen. Ole matad kala di kakase yo tinadi le tamadi timmata koot nga, inbe di garup yo tiyeyi tap nga, a bet nen ngan talon di a tasolo moonoo yo bet pombe pang ye di nga. Inbe so san mulu in nen, ole idi taudu takap tutidi dook, a bet nen ngan dada dook tiap yo ke tana i nga, ngan ke bet igarungidi le tiniidi giri leu ye Maro matana, ngan tiap. Le kumata bet tayei dada nen nga, ngan Maro ole ikamatidi ben tiniidi igalanga inbe taukada busunu ye matana.

2

Tayei Dada Gaongo Leu Pang Di Tooltool Ke Kirisi Nga Le Imot

¹ Ang di diek nga, idi nga tatara lodo medana pang Tool Mai kiidi Yesu Kirisi yo ene mai san ke bet di tooltool tipayiti i. Ngan bet nen ngan ken kakamata di tooltool yo edi maimai, ngan ben di tooltool dook mata a kayeyi di dook, inbe kawala murimu pang di tooltool yo sorok, ngan be.

² Ngan kumata tool ballingana atu bet isousou ye sousoungu ki paunu, inbe itara padodo yo tika-rata ye pat gol i, in ilo ye bene boroborene, lo ngan bet ilo ye ni kiang ke gaongo nga, ngan ole kayeii balai? Inbe kumata tool san yo ballingana tiap in bet isousou ye sousoungu ki gurunu yo perperene dook tiap i, in ye lapau bet ilo ye ni kiang ke gaongo nga, ngan ole kayeii balai?

³ Ole kayei dada dook mata pang tool tani yo isousou ye sousoungu ki paunu in a kawete panga nen, “Ai, kuman la kuwur ye kakawa dook mata ni.” Inbe ole kawete pang tool yo ballingana tiap in nen, “Ong in ole la kukodo meneng e ni,” too “Kuman kuwur me tana pono potai pang ye kek i.”

⁴ Ngan urata kiang yo kayei le kapoto di diemu ye dada nen nga, ngan dook tiap. Le ang ngan dawa ben tool ke karatanga betanga yo lono dook tiap pang tool san ngan le ikarata betanga ki ye dada moolmool tiap i.

⁵ Atoo, ang di diek yo lok pang mai san nga, ngan katar talngamu, inbe kalongo betanga nga. Di tooltool yo di tooltool ke tana i tikamata di ben tooltool ballingadi tiap nga, ngan Maro ipootoo di panga ye taunu a iyei dada dook mata pang di le tiyei ben di tooltool ballingadi ye so yo ki nga. Inbe ipamede betanga pang di tooltool tina yo lodi panga mai san nga, ngan ole lo tigaua ye di tooltool yo bet matan kala di nga.

⁶ Bong ang ngan kapammoo di tooltool yo ballingadi tiap nga san. Bong bet atorang, di sima tooltool tidada pomu nga? Inbe di sima tiyolang lo kakodo ye ni ke karatanga betanga nga? Ngan

di tooltool yo ballingadi tiap, ngan tiap, bong di tooltool yo ballingadi ngan di la tiyei dada nen pang nga.

⁷ Inbe di tooltool tina ngan la tiwete mur ye tool tani yo kattoo in ene, too? Ngan ye in ene mai le di tooltool ke bet tiyitmaki, bong tina la di ngan tikapge bet tirautoo ene le idu lopo nga.

⁸ Ngan wer yo Tool Mai kiidi itaru le iken ye Rau ke Maro in iwete nen, “Lom pang di diem mai san dawa ben yo ong taum lom pong mai san nga.”✧ Le kumata bet lomu tutu wer tani, inbe kattoo moolmool nga, ngan ang ngan kayei dada dook mata.

⁹ Bong kumata bet kayei dada dook mata pang tool atu, inbe kawala murimu pang tool san nga, ngan ang ngan kayei dada dook tiap ke sennene. Inbe wer tani in ole ipaposang ben ang ngan kadada wer tani in pono.

¹⁰ Awete nen, yesoo tool atu bet itoo wer tina ngan dook le imot, bong bet ikapsap ye toongoo atu nga, ngan ye in ikapsap ye toongoo wer tina ngan le imot.

¹¹ Le kakamata, Maro iwete nen, “Ken kuyei bauk be.”✧ Inbe Maro tani in iwete nen lapau, “Ken kuraumata di tooltool be.”✧ Ngan kumata bet kuyei dada dook tiap ke bauk tiap, bong bet kuraumata di tooltool a timmata nga, ngan ong in kuyei ben tool ke dadongo wer tina ngan pono.

¹² Ngan la lomu tut, pang dama ni nga, ngan Maro ole ikarata betanga kiang ye so yo kayei

---

✧ **2:8** Urata ke Paroranga So (Wok Pris) 19:18 ✧ **2:11** Pamulenge (Kisim Bek) 20:14; Wer (Lo) 5:18 ✧ **2:11** Pamulenge (Kisim Bek) 20:13; Wer (Lo) 5:17

nga, inbe ye betanga yo kawete nga. Ngan nen le kawetewete inbe kanepé ben di tooltool yo iruku di ye dada dook tiap ke sennene yo iparama di nga.

¹³ Le kumata tool atu bet lono pang di diene a ilon di tiap nga, ngan ye lal yo Maro itaru bet ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan o ke bet lono panga tiap lapau. Bong tool yo lono pang di diene a ilon di i, in ole lon ponana kaiye ye lal tani yo Maro bet ikarata betanga kidi tooltool ye i.

*Katara Lomu Medana Pang Maro,
Inbe Kayei Dada Dook Mata Lapau*

¹⁴ Ang di diek nga, kumata le tool atu iwete bet itara lono medana pang Kirisi, bong iyei dada dook mata yo bet ilon di diene ye ngan tiap nga, ngan ole ipaposo lo medana ki tani in balai? Ole ipaposi ben lo medana ki tani in so sorok. Nen le gelei, lo medana yo nen i, in ole iloni a bet nen ngan Maro ipamule ye so dook tiap yo bet igarungu in lapau? Tiap yege!

¹⁵ Ngan kumata di diede tina nga, ngan tamoto too garup atu bet taukan so ke lonloningi, inbe taukan so ke kaningi nga,

¹⁶ lo ngan bet ang tina ngan atu iwete panga nen, “Ai, nga dook mata, Maro inepe yong. Kula la kuwiti mala yo bet iyakala tinim i, inbe kon so le kapom sung,” bong tool tani in ikap so ke lonloningi le kaningi pang tool tani a iloni ye tiap nga, ngan betanga ki tina ngan ole ilono tool tani in balai?

¹⁷ Ngan nen le gaongo leu ye dada yo ke tarungu lodo medana i. Kumata le tawete bet tatara lodo medana pang Kirisi, bong bet tayei toko dada dook

mata sa yo bet talon di diede ye ngan tiap nga, ngan lodo medana tani yo tataru i, in ben imata oo.

¹⁸ Bong tool san ole iyei ne, “Ong in kutara lom medana pang Maro, bong au i ayei dada dook mata yo bet alon di diek ye nga.” Ngan nanga, au Yemis ole araua betanga ki tani nen. Kumata le bet kutara lom medana pang Maro, bong kuyeie dada dook mata siap nga, ngan ole lok galanga yong ye lom medana yo kutaru pang Maro in balai? Bong au i bet ayei dada dook mata nga, ngan dada dook mata kiau tani yo ayeii i, in la bet ipaposau pong ye lok medana tani yo ataru pang Maro i.

¹⁹ Ngan ong in kutara lom medana nen, bet Maro ataleu la inepe i, too? Ngan dook mata! Bong di so sidi ngan titara lodi medana nen lapau, nen le titattadai inbe titangarur dook.

²⁰ Atoo, ong in tool kapakapa sa! Kumata bet kuwete nen, “Au i atara lok medana pang Maro,” bong bet kuyeie dada dook mata siap nga, ngan lo medana kiong in ben so sorok. Nga gelei, lom galanga ye betanga i tiao, too?

²¹ Matamu too ye sasa kiidi yo Awaram i. Ye in itara natunu Esaka lo pat gauningi ke paroranga so in pono a bet iyei paroranga ye pang Maro. Ngan ye dada ki yo iyeii nen i, in la le Maro ikamata ben ye in tool noonoonoo ye i.

²² Ngan nen le kakamata koot? Awaram lo medana ki yo itaru i, inbe dada dook mata ki yo iyeii i, ngan yeru tipa gaongo. Inbe lo medana ki tani in le itara kanono moolmool ye so yo iyeii i.

²³ Ngan la betanga yo iken ye Rau ke Maro nga, ngan kanono pombe moolmool dawa ben iwete

nga. Ngan betanga tani in iwete nen, “Awaram in itara lono medana pang Maro, ngan la le Maro ikamata ben ye in tool noonoonoo nga.”[☆] Inbe di tooltool tiweta bet ye in tool ke Maro.

²⁴ Ngan la kakamata koot? Ole Maro ikamata tool atu ben ye in tool noonoonoo ye lo medana ki yo itaru, in leu tiap, bong ye dada ki yo iyei nga lapau.

²⁵ Ngan nen le gaongo leu ye garup lekelekene yo Reap i. Ye in ikap di tooltool ke Isrel yo tiwanga di bet la tigoigoi a tikamata malala ki nga. Le tina ilon di inbe itarkoo di, motong la itarkes di le tipa ye dada san, a timulu a tila nga. Ngan ye dada dook mata tani yo iyeii i, in la le Maro ikamata ben ye in garup noonoonoo ye i.

²⁶ Ngan nen le kumata bet idi nga tatara lodo medana pang Maro, bong bet tayeie dada dook mata siap nga, ngan lo medana kiidi tani in ben imata oo. Nen le dawa ben idi tooltool nga, kumata bet amudu yo iken lodo in bet imot nga, ngan idi nga ole tammata.

3

Takaptut Koodoo Dook Ye Betebetanga

¹ Ang di diek nga, ken ang alunu mata katarang bet kayei urata ben pannoongoo a kapatomonai di tooltool ye betanga ke Maro, ngan be. Yesoo, ang lomu galanga nen, ye kene yo bet Maro ikarata betanga ke di tooltool ye in nga, ngan ole matan too ye urata kiidi tooltool yo ke patomonaingi nga. Ngan kumata bet tayeie urata dook tiap nga,

---

[☆] **2:23** Pudu (Stat) 15:6

ngan ole tasolo masngana mai le tallos di tooltool kapala.

² Ngan idi le imot nga takapsap ye dada matana matana yo dook tiap nga. Bong kumata tool bet ikaptutu koonoo dook ye betebetanga ki nga, ngan ye in tool noonoonoo moolmool, inbe ye in tool yo ke bet ikaptutu tinini mai i le imot dook i.

³ Le matamu too ye dada yo tayeri pang asara yo ene oos i. Ngan tatar tuitui pattu lo ye koonoo, lo ngan bet ye kene yo tayole ye in nga, ngan ole tinini mai i le imot itoo idi a tala ye ni nangai yo bet tapa pang ye i.

⁴ Inbe matamu too lapau ye ookoo. Ngan ookoo i so maiyoko, bong poi ki mai tiap. Le kumata bet eng ipa le gurana mata nga, ngan ole itiri a ikooi tiek pono a ila. Bong kumata bet koddenge ki lono bet ila pang ye ni san mulu nga, ngan ole ipulele poi mai tiap tani le ookoo iportak pang ye ni yo lono bet ila pang ye i.

⁵ Ngan nen le gaongo leu ye koodoo lapau. Ngan koodoo i so mai tiap yo iken ye tiniidi i, bong ye taunu ipayiti ye gurana mai ki.

Le matamu too ye ei garengana. Ngan ei garengana i so mai tiap, bong kumata bet ikan le ilolo nga, ngan ole ikana karam mai i le imot le ipa ye kai ki tina.

⁶ Ngan koodoo i, in dawa ben ei lapau, bong ei tani in pombe ye malala ke tool dook tiap Satan. Nen le koodoo i iyei gogo dada dook tiap matana matana san. Ngan ye in so mai tiap yo iken ye tiniidi i, bong ye dada ki dook tiap tina yo iyei nga, ngan ole igarungu lodo le nepongo kiidi le imot le dawa ben ei yo ikan le taukan motingi i.

⁷ Ngan di asara gok tina yo matana matana ke karam nga, inbe man le moto le di so kapala yo ke tiek lono nga, ngan ke bet di tooltool tikap di a tiyut di le tinepe ben di so tanomo.

⁸ Bong tool atu sa yo ke bet ikaptutu koonoo dook, ngan tiap. Nen le kanakana nga, koodoo i imaryoo tiap, bong iwetewete ye dada yo dook tiap nga. Inbe ye in ipon ye bar dook tiap yo ke raumatenge di tooltool nga.

⁹ Ngan koodoo i ke bet iwete betanga dook mata yo bet tayitmaka Tool Mai yo Tamada in ene ye, inbe iwete betanga dook tiap yo bet tagarung di tooltool yo Maro ikarata di le dawa ben ye taunu nga.

¹⁰ Le koodoo i ataleu, bong betanga dook mata yo bet tayitmaka Tool Mai ene ye, inbe betanga dook tiap yo bet tagarung di tooltool ye nga, ngan pombe ye koodoo tani i. Ngan la ang di diek nga, dada yo nen in dada dook tiap.

¹¹ Nga gelei, ran silene yo dook mata inbe ran yo isil tektek i, in ole yeru tipas ye ran gimono ataleu, too?

¹² Inbe di diek nga, ngan gelei, kai yo ene pik in bet ipu nga, ngan ole itar kai olip in puana, too? Inbe ooroo yo ene wain in bet ipu nga, ngan ole itar kai pik in puana, too? Nen le gaongo leu, ran yo isil tektek in ke bet iportak le iyei ran silene yo dook mata in tiap lapau.

Lo Galanga Moolmool In Ipa Ye Maro

¹³ Kumata ang tina ngan atu iwete bet ye in lon galanga ye dada dook mata yo Maro lono bet tattoo nga, ngan ke bet iyitmaka ene ye tiap, bong ke bet la itoo dada dook mata tina leu. Inbe dada dook

mata tina yo iyei nga, ngan ole ipapos lo galanga ki ngan paidi.

¹⁴ Bong kumata bet matamu gorengana ye so kidi diemu a lomu dook tiap pang di, inbe kayei urata ye so yo bet ang tapmu kalonang ye leu nga, ngan ken kapayitang ye lo galanga kiang, ngan be. Inbe ken karautoo betanga moolmool yo ke Maro, ngan be.

¹⁵ Ngan lo galanga yo nen nga, ngan ipa ye malala ke Maro a isi tiap, bong ngan so ke tana i leu. Inbe lo galanga tina ngan pombe ye Maro Amunu Silene tiap, bong pombe ye tool kuto mai kidi so sisi.

¹⁶ Kakamata, di tooltool tina yo matadi gorengana ye so kidi diedi a lodi dook tiap pang di inbe tikapge bet tiyitmak edi le ilo ete ye di nga, ngan di la bet tigarung burungu kidi tooltool inbe tiyei gogo dada dook tiap matana matana lapau nga.

¹⁷ Bong tool yo ikaua lo galanga yo ipa ye malala ke Maro a isi i, in kanakana ngan ye in ole itoo dada yo bet inepe le tinin galanga dook mata ye Maro matana i. Inbe ye in lono iken silene pang di tooltool le ikap malmal pang di tarrai tiap, bong itar talngana dook bet ilongo betanga kidi. Inbe kanakana nga, ngan lono mulumulu ye di diene a ilon di ye dada dook mata matana matana. Inbe iyei dada gaongo leu pang di tooltool nga le imot. Inbe so le imot yo iyei nga, ngan itara lono moolmool ye inbe iyei.

¹⁸ Ngan di tooltool yo tilon di diedi a bet tigaua le tinepe ye lo silene dook mata nga, ngan dawa ben tape so du kumu lono nga. Ngan ole dada dook mata noonoonoo ke Maro in pombe pang ye di ye

nepongo kidi, dawa ben so tina yo tape du kumu lono, ngan le itar kanono dook mata nga.

4

Karaua Pang Maro A Katoo Betanga Ki

¹ Ngan gelei a patokongo le passakungu pombe kataunu kiang nga? Ngan dada dook tiap tina yo iken lomu nga, ngan la imadit bet irautoo dada dook mata yo Maro lono bet tatoo nga, ngan la le ang kaye di diemu kaparsu a kapatoko nga.

² Au i awete nen, yesoo ang ngan lomu bet le kakap so ke di diemu, bong o ke bet kakap tiap. Nen le lomu bet le karaumata di a timmata. Inbe ang ngan matamu gorengana ye so kidi, bong o ke bet kakap tiap. Nen le kaye di kaparsu a kapatoko ye. Bong awete pang nen, ang ngan taukamu so yo nen nga, yesoo kapatarau pang Maro a katoru bet ikap pang, ngan tiap.

³ Inbe ye kene yo kapatarau pang Maro bet ikap so pang nga, ngan le ikap pang tiap, yesoo kakarata lomu dook tiap inbe kapatarau. Ang ngan lomu bet le kakap so yo nen nga, a bet nen ngan lomu ponana ye, inbe kagiri sorok ye ang tapmu lomu.

⁴ Ang ngan dawa ben garup yo ikoo ye nin-tooroo, inbe la ipa a iyei dada dook tiap ke bauk i. Ngan nen le kapalongo; kumata tool atu bet lono pang dada dook tiap ke tana i nga, ngan ye in lono pang Maro tiap. Inbe sei tool bet iyei kale ye dada dook tiap ke tana i nga, ngan ye in iyei ben koi ke Maro.

⁵ Le Rau ke Maro iwete nen, bet Maro lon pasakala Amunu Silene yo ikauu paidi a inepe

lodo i, bet taparama yetaleu. Bong nga gelei, lomu tar bet betanga yo nga o betanga sorok, too?

⁶ Bong Maro lono paidi a iyei dada dook mata le ikenen leu paidi. Le ben tina Rau ke Maro iwete nga,

“Di tooltool yo di tapdi tiyitmak di nga,
ngan Maro lono dook tiap pang di.

Bong di tooltool yo di tapdi tirautoo di le tidu lopo nga,

ngan Maro lono pang di le iyei dada dook mata pang di.”[☆]

⁷ Ngan nanga, karaua pang Maro a katoos betanga ki, inbe kanganga tool kuto mai kidi so sidi i, ngan la bet igegang a ikoo nga.

⁸ Inbe kapa le kala potai pang ye Maro nga, ngan la bet ye lapau ole iman potai pang yang nga. Le ang di tooltool ke sennene nga, ngan kakatte dada dook tiap kiang. Ngan ole kayei dawa ben di sima tooltool yo tingas bedi a bet nen ngan tinidi igalanga nga. Inbe ang di tooltool yo lomu rru ye dada yo bet katoos nga, ngan kagege dada dook tiap yo iken lomu nga, a bet nen ngan lomu iken galangana dook mata.

⁹ Ngan dook mata nen, bet ang di tooltool yo kayei dada dook tiap koot nga, ngan lomu madoko ye a katang le kasudungu tangini. Inbe ang di tooltool yo dookoot ngan lomu ponana a kangele ye dada dook tiap kiang nga, ngan kaportak le lomu madoko ye a katang leu.

¹⁰ Kumata bet ang tapmu katarang le kadu lopo ni ye Tool Mai matana inbe katoos betanga ki nga, ngan ole iyitmakang.

[☆] 4:6 Burungu Dook Mata (Gutpela Sindaun) 3:34

¹¹ Ang di diek nga, ken kawete mur ye di diemu kapala be. Kumata tool atu iwete bet ene atu in tool ke geingi sennene le dook mata bet Maro iyemenaii ye nga, ngan tool tani in iwete mur ye ene san in leu tiap, bong iwete mur ye wer yo Maro ikap paidi, ngan lapau. Le ye in dawa ben ikaua malala ke wer tina. Inbe kumata le bet ang ngan kakaua nene nga, ngan ang tapmu ngan kanepe parmana tiap, bong kayei urata ki.

¹² Ngan Maro yetaleu la ikap wer tina ngan pang di tooltool i, inbe yetaleu la iyei tool ke karatanga betanga kidi i. Inbe ye in la ke bet ikap di tooltool a ipamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i, inbe ye in la ke bet igarung di lapau i. Bong ong in tool balai a le kuwete mur ye em a kuwete bet nen ngan dook mata bet Maro iyemenaii ye dada dook tiap ki yo iyei nga?

Katiki Ye So Yo Bet Kayei Ngan Be

¹³ Ang kapala ngan kawete nen, “Katai too mongmong nga, ngan ole takooi a tadu ye malala mai ni a du tanepe ye rai atu, inbe taye i urata yo bet takap pat paidi ye nga.” Kapalongo,

¹⁴ ang ngan kawete betanga nen, bong lomu galanga ye so yo bet pombe pang yang mong-mong, ngan tiap. Ngan nepongo kiang ke tana i, in dawa ben ei kutana yo ikut a iken kasin lo ngan bet palbe leu be ilene le ipa so i.

¹⁵ Le ken kawete nen be, bong ngan dook mata bet kawete nen, “Kumata le Maro lono bet taye i urata i, ngan la bet tanepe a taye i urata tani in nga. Bong bet tiap, ngan tiap.”

¹⁶ Bong ang ngan kawete nen tiap, nen le katiki a kayitmak emu, inbe kawetewete ye soo urata yo lomu bet kayei nga. Ngan dada yo ke tikanga i, in dada dook tiap ki taunu.

¹⁷ Ngan nanga, kumata le sei tool lon galanga ye dada dook mata atu bet iyeei, bong le bet iyeei tiap nga, ngan ye in iyeei sennene.

5

Noonoongo Pang Di Tooltool Yo Ballingadi Nga

¹ Ang di tooltool yo ballingamu nga, kapalongo a awete betanga kasin pang. Ang ngan ken lomu madoko a katang le kasudungu tangini, yesoo so dook tiap moonoo la bet pombe pang yang i.

² Ngan so kiang dook mata yo ballingamu ye nga, ngan ben iminmin oo, inbe lonloningi kiang nga, ngan ben kuku itoto a dook tiap oo.

³ Inbe pat gol le silba kiang ngan ben giri isau ye oo. Nen le ye kene yo bet Maro ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan giri ki tina ngan ole ipapos sennene kiang lo mallangana, inbe ole ikan medamu dawa ben ei bet ikanang nga. Ngan lal yo tana i bet imot ye i, in iman potai oo, bong ang ngan katu ye winnokanga balingi le so pang go.

⁴ Kakamata dook ngan! Di tooltool yo katar di a tiwinnoko kaningi kanono ye kumu kiang nga, ngan kallung di le kakap pat ke urata kootoonoo kidi pang di le imot tiap. Ngan la titang pang Maro bet iraua urata dook tiap kiang tina ngan kootoonoo pang. Ngan le tangini kidi tooltool ke winnokanga kaningi tina ngan ilo le lo pombe

pang ye Tool Mai yo gurana ki mai san le illos gurana ke so nga le imot i, in le ilonga ye talngana.

⁵ Ngan ye nepongo kiang ke tana i, in kanakana ngan kayimi so dook mata matana matana pang a bet nen ngan ang tapmu lomu ponana ye, bong lomu tutu lal yo bet Maro iyemenai ang ye, in tiap. Le ang ngan dawa ben di asara yo tikan kaiye so alunu mata le titup belebele, bong lodi galanga ye lal yo bet tiraumata di ye i, in iman potai, ngan tiap.

⁶ Inbe ang ngan kakap di tooltool yo taukadi busunu nga, ngan a lo tikodo ye ni ke karatanga betanga, lo ngan bet kallung pang di a tirau di a timmata. Ngan di tooltool tina ngan taukadi guradi bet tikodokala dada dook tiap yo bet kayei pang di nga.

Kakodo Le Kamede Dook A Kasolo Urata Moonoo

⁷ Ang di diek nga, ken katemu malmal tarrai ye urata moonoo yo bet pombe pang yang ngan be, bong katoko too katemu inbe kakodo le kamede a kanam le lo Tool Mai imulu a isi. Ngan matamu too ye tool ke kapgingi. Ye in inam so ki tina yo ikapgi ye tana ki nga le lo kanono imatu dook ngan. Nen le katen ro tiap, bong itoko too katene, inbe inama ki le imol a bet nen ngan ikap ran pang so tina le lo itar kanono dook.

⁸ Ngan nen le ang lapau katoko too katemu, inbe kakodo le kamede a kasolo urata moonoo yo bet pombe pang yang nga, yesoo lal yo bet Tool Mai imulu a isi ye i, in iman potai oo.

⁹ Le ang di diek nga, ken kapasa mur ye di diemu be. Ole nen ngan tool ke karatanga betanga

itarang lo kakodo ye ni ke karatanga betanga. Ngan tool tani in ye la dookoot nga man ikododo dada koonoo i.

¹⁰ Ang di diek nga, lomu tut ye di Maro koonoo yo mugu ngan Tool Mai iwanga di a tipa bet tikaua betanga ki pang di tooltool nga. Ngan di koi kidi tiyei dada dook tiap pang di, bong titoko too katedi, inbe tisolo urata moonoo tina yo pombe pang ye di nga. Nen le dada kidi yo tiyei nga, ngan ole iyei ben tarkilanga paidi bet tatoo.

¹¹ Ngan idi nga lod galanga nen, di tooltool yo tikodo le timede inbe tisolo urata moonoo dook tiap le lo imot nga, ngan Maro iyei urata dook mata pang di. Ang ngan o kalongo gasanga ke Yop oo. Le lomu tut, ye in urata moonoo alunu la pombe pang ye nga, bong ikodo le imede ye lono medana yo itaru i. Ngan nen le Maro iloni a iyei dada dook mata panga. Ngan nanga, Maro lono yo paidi i, in mai mata le ole ilonidi ye ke tina yo kanakana nga le imot.

Ken Tawete Moolmool Le Ete Be

¹² Ang di diek nga, betanga medana atu yo bet ipa mugu ye betanga kapala i, in nen. Le bet kawetewete nga, ngan ken kapootoo malala ke Maro, too so ke tana i, too so kapala edi a kapamede betanga ye, inbe kawete moolmool le ete be. Bong bet moolmool nga, ngan kawete moolmool le iken leu. Too bet tiap nga, ngan kawete tiap le iken leu. Ole nen ngan Maro ipaposang ye urata dook tiap kiang yo kayei nga, a bet nen ngan iyemenai ang ye.

*Maro Ilongo Pataraungu Kidi Tooltool
Yo Titara Lodi Medana Panga Nga*

¹³ Kumata le ang tina ngan atu bet urata moonoo dook tiap pombe pang ye nga, ngan ke bet ipatarau pang Maro. Inbe kumata sei tool inepe dook mata le bet lon ponana nga, ngan ke bet iwouwou woungou yo bet iyitmaka Maro ene ye i.

¹⁴ Inbe kumata le sei tool bet matamatenge ikauu nga, ngan ke bet ikiu di kuto maimai ke di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan a timan ye man tialini ye kai olip surunu,* inbe tipatarau ye pang Maro bet iloni.

¹⁵ Ngan kumata bet titara lodi medana ye pataraungu kidi tina yo tipatarau ye nga, ngan Maro ole iyeie tool tani le tinini dook mata mulu. Inbe kumata bet tool tani in iyei dada dook tiap sa ke sennene nga, ngan Maro ole igiri sennene ki tina lapau.

¹⁶ Ngan nanga, ang tina yo atu atu nga, ngan katulu sennene kiang pang di diemu, inbe kapatarau pang Maro ye. Ngan Maro ole ilonang le tinimu dook mata mulu. Yesoo, pataraungu ke tool yo noonoonoo i, in gurana ki mai san ke bet ilon di tooltool.

¹⁷ Ngan la matamu too ye Maro koonoo yo Ilia i. Ye in tool dawa ben idi nga, bong ipatarau le gurana bet ki imol be. Ngan le Maro ilongo pataraungu ki tani le ki imol tiap ye rai tol inbe taudu limi be atu.

¹⁸ Motong la ipatarau mulu bet ki imol, ngan le Maro ilongo pataraungu ki mulu a ki imol le

---

* **5:14** Ngan kai olip surunu tina ngan tikap ye puana.

kaningi le so yo ke tana i nga, ngan isupsup mulu.

Tapamulu Tool Yo Iwala Murini Pang Betanga Moolmool I

¹⁹ Ang di diek nga, ngan kumata le ang tina ngan atu bet iwala murini pang betanga moolmool ke Maro, inbe la ipa sorok, lo ngan bet ene atu ikauu a ipamule nga,

²⁰ ngan ene tani in iyei dada dook mata panga. Lomu tutu betanga i: Kumata tool atu bet ilono ene san le igege dada dook tiap ke sennene, inbe imulu man itoo dada ke Maro mulu nga, ngan dawa ben ene tani in ipamule ye matenge yo bet igarungu i, inbe ye in iloni le Maro igiri sennene ki le imot lapau.

Rau Ke Maro
The New Testament in the Arop dialect of the
Arop-Lokep language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Arop-Lokep long
Niugini

copyright © 2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arop-Lokep

Dialect: Arop

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-03-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 20 Mar 2025

6d295e13-7d74-5276-9c6d-7f0499d3adf2